

**AVRUPA'DA BASIN VE MEDYA HABERLERİNDE
IRKÇILIK, YABANCI DÜŞMANLIĞI ve TÜRKİYE TURİZMİNE ETKİSİ
Press and Media News about Racism, Xenophobia in Europe and
Its Effect on Turkish Tourism**

Doç. Dr. Taşkın DENİZ

Karabük Üniversitesi, Karabük, taskindeniz@karabuk.edu.tr

Orcid ID: 0000-0003-1293-5404

Nilüfer ZENGİN

Karabük Üniversitesi, Karabük, nzengin@karabuk.edu.tr

Orcid ID: 0000-0002-0755-8045

Öz

Avrupa'da basın ve medya haberlerinde sıkça karşılaşılan ırkçılık ve yabancı düşmanlığının Türkiye özelinde turizm sektörüne etkisinin incelendiği bu çalışmada; nitel araştırma yaklaşımı kapsamında örnek olay incelemesi ve tarihsel analize dayalı belgesel araştırma deseni kullanılmıştır. Bu kapsamda basın ve medya haberlerinde yer bulan ırkçılık, İslam karşıtlığı, ikinci sınıf topluluk görme gibi bakış açılarının turizmi nasıl etkilediği, turistlerin seyahat tercihlerini ve karar verme süreçlerine nasıl etki ettiği, turist sayısında ve turizm gelirinde ne gibi değişimlere yol açtığı ilgili kurumların istatistik verileri ile ele alınmıştır. Avrupa'da ırkçılık ve yabancı düşmanlığına ilişkin yazılı ve görsel haberler ve ilgili literatürdeki çalışmalar taranmış, elde edilen bilgiler ışığında yaşanan sorunların neler olduğu ve nasıl bir yaklaşımla çözülebileceği konusunda öneriler sunulmuştur.

İstatistik veriler incelendiğinde, Avrupa ülkelerinde yaşanan ırkçılık ve yabancı düşmanlığına bağlı tutum ve davranışlardan, yanlı ve asılsız basın ve medya haberlerinden, siyasi ve politik açıklamalardan Türkiye'ye seyahat edecek Avrupa vatandaşlarının olumsuz etkilendiği görülmektedir. Bu durumun turistlerin seyahat tercihlerinde değişimlere yol açması sebebi ile hem turistik seyahatlerin bir önceki yıla göre büyük oranda azaldığı hem de buna bağlı olarak turizm gelirlerinde önemli ölçüde düşüşe yol açtığı ifade edilebilir.

Anahtar Kelimeler: Irkçılık, Yabancı Düşmanlığı, Güvenlik, Turizm

Abstract

In this study; the effects of Racism and xenophia in the media which is encountered in the European press frequently in Turkish tourism sector was examined. In this study; qualitative research approach, documentary research design based on case studies and historical analysis were used. In this context, the influences of news related to racism, anti-Islamism and discrimination in the mass media on tourism, on tourists' travel preferences and their decision making processes and changes in tourist numbers and

tourism income were examined using the statistics of the relevant institutions. In this study news about racism and xenophobia in Europe and studies in the literature were examined and recommendations about the solution of the problems were made.

When statistical data was examined, it was seen that European citizens planning to travel to Turkey negatively affected by by the attitudes of racism and Xenophobia, biased and unbiased newsa and political interviews. Due to the changes in tourists' travel has decreased compared to the previous years as well as tourism revenues.

Keywords: Racism, Xenophobia, Security, Tourism

GİRİŞ

Bir taraftan hızla yaşanan toplumsal değişimler ve bunun toplumlar arasında yarattığı farklılaşmanın insanlarda uyandırdığı merak duygusu diğer taraftan coğrafi koşulların yeryüzüne eşit bir şekilde dağılmaması sebebi ile doğal ve kültürel somut ve somut olmayan miras unsurlarının insanlar tarafından görülme istenmesi, birey açısından ikamet ettiği yerde karşılanamayan gereksinimlerin ortaya çıkmasına yani turizm gereksiniminin doğmasına neden olmaktadır.

“Sürekli yaşanan mekân dışına sürekli kalışa dönüşmemek şartıyla ticari kazanç amacı taşımayan nedenlerle 24 saati aşan ya da en az 1 gece konaklamadan oluşan geçici seyahat ve konaklama olgusu” olarak ifade edebileceğimiz turizm, Türkiye gibi gelişmekte olan devletler için ülke tanıtımı, milli gelire olan katkısı, döviz girdileri ve sürekli gelişen iş kolları ile yaratılan yeni istihdam imkânları sayesinde ekonomilerine katkı sağlamaktadır. İstihdamın en fazla olduğu sektörlerden biri olan turizm endüstrisi gelişmiş ve gelişmekte olan devletler için önemli bir hizmet sektörüdür.

Turizm sektörü geçmişte, bugün ve gelecekte de hem gelişmiş hem de gelişmekte olan devletler tarafından yoğun şekilde ilgi gösterilen bir sektör olma özelliğini korumaktadır, koruyacaktır. Bu durum, turizm sektörünün ulusal ekonomiye katkısını ön plana çıkarmış ve Dünya Turizm Örgütü'nün 2020 yılında dünya turizm gelirinin 2 trilyon \$'a ulaşacağına ilişkin tahmininin de etkisiyle devletlerin kendi turizm arz potansiyeli nispetinde, turizm gelirlerinden pay alma veya aldıkları payı büyütme mücadelesine girişmelerine neden olmuştur. Ancak bazı devletler için döviz kazandırıcı ve bazıları içinse yeni istihdam imkânları yaratıcı bir sektör olan turizm, hızla büyümekle birlikte terör, güvenlik ve ekonomik sıkıntılar gibi olaylardan da olumsuz etkilenmektedir. 21. Yüzyılda turizmin; göç, salgın hastalıklar, çevre sorunları, küresel ısınma, biyolojik çeşitliliğin yok oluşu ve ekosistemlerin çöküşü, su ve enerji sorunu, savaşlar, terör, ırkçılık ve yabancı düşmanlığı gibi sorunlardan çeşitli düzeylerde doğrudan ya da dolaylı etkilendiği görülmektedir. Bu hususta *turizmin kültürel varlıkların ortaya çıkartılması, tanıtılması, ekonomik değer kazanması, nesilden nesile aktarılması ve kültürlerarası etkileşimi ön plana çıkarması, insanlar ve toplumlar arasındaki eşitsizliği ve ayrımcılığı kabullenmemesi, karşılıklı güven duygusunu önemsemesi, kültürel çeşitliliği zenginlik kabul etmesi gibi temel ilkeleri göz önüne alındığında ırkçılık ve yabancı düşmanlığı gibi yaklaşımların turizmin varlık sebeplerine aykırı olduğu ve ağır zararlar verdiği aşikârdır.*

IRKÇILIK ve YABANCI DÜŞMANLIĞI

Geçmişte antropolojik ve biyolojik çalışmalar ile desteklenerek tanımlanan ırkçılık (racism), günümüzde farklı akademik disiplinlerin bünyesinde ekonomik, siyasi, biyolojik, sosyolojik, kültürel ve tarihi pek çok açıdan ele alınan bir inceleme konusuna dönüşmüştür. Disiplinler arası bir yaklaşımla ele alındığında, ırkçılığın sadece “ırk” kavramına dayandırılarak ya da ırk temelli özelliklerle sınırlandırılması doğru bulunmamaktadır (Temel vd., 2015:15). Farklı akademik disiplinlere konu olan ırkçılık olgusu ne yazık ki turizm disiplininde pek değerlendirmeye alınmamakta, bu sebeple ırkçılık - turizm ilişkisinin konu edildiği akademik çalışma fazla bulunmamaktadır.

1967 yılında Paris’te UNESCO ev sahipliğinde gerçekleşen “İrkçılığın Tanımlanması Konferansı”nda ırkçılığın işgalleri, köleliği ve sömürgeciliği haklı kılmak amacı ile çıkarılmış bir olgu olduğu ifade edilmiştir. İrkçılık, esas itibari ile toplumlar tarafından ortaya konan, insanlar ve toplumlar arasındaki eşitsizliği ve ayrımcılığı destekleyen, toplumlar arası üstünlük farkını temel alan, pek çok konuda siyasi, sosyo-kültürel ve askeri çıkmazlara sebep olan, tam olarak ne zaman ve nerede nasıl ortaya çıktığı bilinmeyen bir kavramdır. Ancak ekonomik temelli olduğu, sömüren ile sömürülen arasındaki farkı ortaya koymayı amaçladığı, söz konusu farklılıkların sömüren lehinde ve sömürülen aleyhinde olduğunun kabullenildiği ve bunların değişmez doğrular kabul edilmesi gerektiğini kendisine ideolojik bileşenler kabul ettiği şüphesizdir.

Avrupa tarihinde önemli bir yer tutan “ırkçılığı” anlamak için, Avrupa sömürge faaliyetlerine bakmak gerekmektedir. 17989 Fransa İhtilali sonrasında kavramsal kullanımı yaygınlaşan ırkçılık faaliyetleri apartheid¹ temelli Afrikalı köle ticareti, Çingene düşmanlığı, öjenik² temelli Yahudi soykırımı gibi olaylar ile Avrupa coğrafyasında varlığını göstermiş ve uzun yıllar sürdürmüştür. Ayrıca “ırkçılık” olgusunun sistematik bir ideolojiye ve ölüm saçan bir makineye dönüştürülmesi, Avrupa’nın 20. Yüzyılın ilk yarısında kendi ürettiği “Faşizm” ve “Nazizm” deneyimleriyle de doğrudan bağlantılıdır (Temel vd., 2015:13).

Günümüz ırkçılık anlayışı geçmişte var olan ırkçılıktan hem kapsam hem de şekil bakımından farklılıklar içermektedir. Artık ırkçılığın kime ve neden yöneldiğini tam olarak kestirebilmek ancak arka planındaki nihai hedefi anlamakla mümkündür. Geçmişte sömürü coğrafyasında hâkim olanlar ile tabi olanlar arasındaki ilişkiler çerçevesinde gerçekleşen ırkçılık; günümüzde küresel boyutta milletlerin milletlere, dinlerin dinlere, devletlerin vatandaşlarına karşı yürüttükleri bir politikaya dönüşmüştür (Sayın ve Candan, 2016:37). Bununla birlikte ırkçılık, ortak düşüncelerin ötesinde sosyal bir bakış açısından oluşmaktadır yani sosyal etkileri olan ve ötekilik damgasını üreten dini stereotiplerden³ meydana gelmektedir (Balibar, 1991:18). "Yeni İrkçılık" anlayışı, sadece biyolojik üstünlüğü değil milliyetçi temelli siyasi uygulamalar ve felsefelerin bütününe vurgulamaktadır (Stephenson and Hughes, 2005:141).

¹ Genel anlamda siyahilere yönelik uygulanan ve beyazların üstünlüğüne dayanan siyasi ve ekonomik ayrımcı yaklaşımdır.

² İnsan nüfusundan sağlıksız bireylerin genetik kontrollü yönlendirme yoluyla ayıklanmasını ve sağlıklı bireylerin yetiştirilmesini temel alan bir düşüncedir.

³ Sosyal psikolojide bir grubun üyelerine ya da davranış biçimlerine yönelik sabit, genelleştirilmiş kalıp yargı, düşünce.

Dolayısıyla ırkçılık sadece ırk temelli bir yaklaşımla ele alınmamakta aksine hoşgörüsüzlük, ayrımcılık / ötekilik, yabancı düşmanlığı, kültürel farklılık, fundamentalizm (köktendincilik) gibi kavramlarla yakından bağlantılı görülmektedir.

İçinde bulunduğumuz yüzyılda oluşturulmaya çalışılan Yeni Dünya Düzeni (NWO) Planı, BM toplantısında David Rockefeller tarafından şu şekilde dile getirilmiştir; “Küresel bir dönüşümün sınırındayız. İhtiyacımız olan tek şey, uygun temel kriz... Ve milletler Yeni Dünya Düzeni’ni mutlaka kabul edecek.” derken aslında küreselleşme ile birlikte küresel ırkçılığın da yükselişine ilişkin ipuçlarını vermekteydi (Alkan, 2015:275-277).

Küresel bir sorun olarak gündeme gelen ırkçılığın günümüzdeki mihenk taşı, ABD’ye yönelik 11 Eylül Terör Saldırıları olmuştur. Ulusal ve uluslararası güvenlik politikalarının değişiminden insan haklarına dayalı uluslararası etkileşimlere, İslamofobiden asimetrik tehdit anlayışının doğmasına pek çok alanda dönüm noktasını temsil eden bu olay, fundamentalist tehdidin artması sonucu yabancılara olan bakışın daha da olumsuzlaşmasına ve süreç içerisinde ırkçılık temelli yabancı düşmanlığına dönüşmesine yol açmıştır. 11 Eylül sonrasında Avrupa’nın küresel terör gerçeği ile doğrudan tanışması ve pek çok noktada gerçekleşen terör saldırılarını gerçekleştirenlerin Müslüman olmaları; Müslümanların diğer göçmenlere göre daha sorunlu bir grup olarak görülmelerine, asimetrik tehdit olarak algılanmalarına, Avrupalılar açısından korku ve endişenin odak noktası haline gelmelerine, etnik kimlikleri ve/veya dinsel yaklaşımlarına bakılmaksızın iş, eğitim ve barınma alanlarında ayrımcılıkla karşılaşmalarına ve dolayısıyla İslamofobinin yaygınlaşmasına neden olmuştur. Bu durum Avrupa’da kültür ve kimlik farklılıklarını da daha belirgin hale getirmekte ve sonuç itibari ile ırkçılık ve yabancı düşmanlığı⁵ Avrupa toplumları içinde sosyal ve kültürel nedenlere bağlı olarak artış göstermektedir.

İrkçi şiddet ve suçları⁶ kayıt altına alan resmi veriler, 2000’li yılların başından bu yana AB üyesi ülkelerde yaşanan ırkçı eğilimi ortaya koymaktadır. Bu yükseliş trendi içinde ön sırayı ise Avrupa’da en fazla göçmen nüfusa sahip Danimarka, Fransa, İrlanda ve Slovakya gibi ülkeler almaktadır. Özellikle 11 Eylül sonrası ırkçı şiddet olaylarında yaşanan patlama, temel hak ve özgürlüklerin savunuculuğunu üstlenen AB’yi zor durumda bırakmaktadır. Söz konusu dönemde Danimarka % 314.3, Fransa % 210.6, İrlanda % 138.1 ve Slovakya % 172.5 gibi önemli oranlarda ırkçı saldırıların artışına sahne olmuştur. Terör saldırıları sonrasında zamanla bu oran azalma eğilimi gösterse de pek çok üye ülkede genel durum ırkçı eğilimin sürekliliği yönündedir. 2000 - 2005 yılları arasında ırkçı saldırı ve suçlar bakımından Danimarka % 70.9, Fransa % 34.3,

---

⁴ 2004 İspanya Madrid, 2005 İngiltere Londra, 2011 Norveç Oslo, 2015 Fransa Paris, 2016 Fransa Nice, 2016 Belçika Brüksel, 2016 Almanya Berlin, 2017 İngiltere Manchester, 2017 İngiltere Londra.

⁵ Fransa’da Cezayir asıllılar, İngiltere’de Asya asıllılar, Almanya’da Türkler, Belçika’da Türkler ve Fas asıllılar tepkilerin merkezinde görülmektedir.

⁶ Avrupa’da doğrudan fiziki saldırılar şeklinde görülen olaylar ırkçı şiddet; göçmenleri işe almama, iş yerlerinde mobing uygulama, onların iş yerlerinden alış veriş yapmama, okul vb kamusal alanlarda onları dışlama, ayrımcılık gibi olaylar ise ırkçı suç kapsamında ele alınabilir.

İrlanda % 21.2, Slovakya % 43.1, Finlandiya % 8.4 ve İngiltere % 4.2 oranında artış hanelerine yazdırmıştır (Yılmaz, 2008:43-44).

İrkçilik ile birebir bağlantılı olan ve çoğunlukla ırkçılığın bileşenlerinden biri olarak ele alınan yabancı düşmanlığı (xenophobia), *"Bir kişinin yabancı olarak algıladığı diğer kişi ya da gruplardan korkması ya da uzak durmasını tanımlayan oldukça muğlak psikolojik bir kavram"* olarak tanımlanmaktadır. Yabancı anlamındaki 'xenos' ve korku anlamına gelen 'phobos' gibi iki Yunanca terimin birleşmesinden türetilmiştir (Yılmaz, 2008:29,62,64). Yabancılara karşı duyulan güvensizlik, korku veya nefretin yansıması olarak beliren yabancı düşmanlığı kapsamında bir ülkede bulunan ya da ülkeye ziyarete gelen yabancılar, ulusun bütünlüğüne yönelik asimetric potansiyel tehdide sahip farklı kültürlerin taşıyıcıları olarak kabul edilmektedir. Bu açıdan ele alındığında *turist olarak ülkeyi ziyaret eden yabancılar, kültürel ve toplumsal yapıyı etkilemesi sebebi ile yabancı düşmanlığından doğrudan ya da dolaylı etkilenmektedir. Bu durum turizm hareketliliği kapsamında kendisini turist sayısında ve turizm gelirlerinde düşüş olarak belli etmektedir.*

AVRUPA'DA İRKÇILIK VE YABANCI DÜŞMANLIĞI: BASIN ve MEDYA PERSPEKTİFİNDEN

Küresel ve bölgesel düzeyde yaşanan siyasi, sosyo-kültürel ve ekonomik değişimler ve krizler, Türkiye ile Avrupa devletleri arasındaki ilişkileri son dönemde yeniden şekillendirmektedir. Yeni Dünya Düzeni'nde etkin birer siyasi aktör olmaya çalışan AB devletleri bu amaçla iç ve dış siyasetindeki dengeyi koruma uğruna her türlü güç unsurunu koz olarak kullanmaktadır. 11 Eylül sonrasında ırkçı ve yabancı düşmanlığı temelli söylemler ve yaklaşımlar da yumuşak güç (soft power) unsurları kapsamına alınmış ve Avrupa ülkelerinde basın ve medyanın da etkisi ile kendisini göstermiştir. Söz konusu ırkçı ve yabancı düşmanlığına yönelik girişimlerin Türk ve Müslüman nüfusun fazla olduğu Almanya, Avusturya, Hollanda, İsveç ve İsviçre'de yoğunlaştığı görülmektedir.

Almanya'da; 31 Mart 2016 tarihinde Alman kanalı ZDF'deki Neo Magazin Royale Programı'nda Jan Böhmermann'ın hakaret içeren şiirinin diplomatik krize yol açması, 2 Haziran 2016 tarihinde Ermeni tasarısının Federal Meclis'te kabul edilmesi, 31 Temmuz 2016 tarihinde Köln'de düzenlenen "Demokrasi Mitinginde" Türkiye'yi temsilen siyasi yetkililerin konuşmalarına izin verilmemesi, 13 Eylül 2016 tarihli Der Spiegel Dergisi Türkiye Özel Sayısı'nın kapağının 'tahrik edici' olduğu ve İslamiyet hakkında olumsuz algı oluşturacak şekilde hazırlanması vb. olaylar Almanya ile Türkiye ilişkilerinin bozulmasına sebep olmuştur. Yaşanan olumsuz gelişmeler üzerine Almanya hükümeti bir taraftan Türkiye'ye seyahat edecek vatandaşlarına "dikkatli olmaları" uyarısını yapmış diğer taraftan Türkiye'ye yatırım yapmak isteyen şirketlere uyguladığı yatırım garantisi uygulaması kapsamında Türkiye'yi çıkarabileceğini açıklamıştır. Bu gelişmeler 2016 yılında Almanya'dan Türkiye'ye gelen turist sayısının azalmasına, elde edilen turizm gelirinin düşmesine, ülkede yaşayan Türklere yönelik tehdit, kundaklama, iş yeri, cami ve derneklere domuz organları bırakma, duvarlara gamalı haç, küfür ve hakaret içerikli yazı yazma ile işaretler çizme gibi olumsuz tutum ve davranışlarda artışa yol açmıştır. Nitekim Dışişleri Bakanlığı bilgilerine göre, 2009-2016 yılları arasında Avrupa'daki Türklere yönelik 755 yabancı düşmanlığı içerikli

saldırı düzenlenmiştir. 2011-2015 yıllarında toplam 627 ırkçı eylem kaydedilirken bunların 106'sı sadece 2015'te gerçekleşmiştir. Avrupa'da 2016 yılında ise 128 saldırı kayıtlara geçmiştir (<http://aa.com.tr/tr/dunya/avrupada-turklere-yonelik-irkci-saldirilar-son-yillarda-artiyor/759523> Erişim Tarihi: 25/12/2017).

Avusturya'da; başkent Viyana'da 2016 yılında Viyana Havalimanı'na Türkiye'ye yönelik seyahatlere ilişkin "...Türkiye'ye gitmeyin!" ifadesinin yer aldığı bir afişin asılması, 2017 yılında Türkiye'ye gitmeye hazırlanan yolcuların yine Viyana Havalimanı'nda güvenlik aramasından geçtikten sonra kapılar açılmadan önce bir de polis köpekleriyle aranması, havalimanı duyuru panolarında Türkiye ile ilgili negatif etki yaratacak ilanların yapılması gibi uygulamalar Türkiye - Avusturya arasındaki turizm hareketliliğini olumsuz etkilemiştir.

Hollanda'da; 2017 yılı mart ayında Türkiye'nin Rotterdam Başkonsolosluğu önünde bir bakana destek vermek için toplanan Türk vatandaşlarına Hollanda polisinin sert müdahalede bulunması, Türk vatandaşlarının polis köpeklerinin saldırısına uğraması (Fotoğraf 1) ve yaşananların ardından Hollanda Başbakanı Mark Rutte'nin, "Türkiye ile yaşanan gerilimin yumuşatılmasından yanayız ancak özür dilemeyiz" şeklindeki açıklaması, iki devlet arasında resmi ziyaretlerin ve diplomatik ilişkilerin askıya alınmasına, turizm hareketliliğinin negatif yönde etkilenmesine sebep olmuştur.

Fotoğraf 1: Hollanda Polisinin Sert Müdahalesi (<https://www.haberler.com/hollanda-polisi-turklere-kopeklerle-saldiridi-9362980-haberi/> Erişim Tarihi: 17/01/2018)

İsveç'te; başkent Stockholm'de 26 Kasım 2016 tarihinde Bredeng Mescidi'ne düzenlenen saldırı esnasında yapının duvarlarına gamalı haç çizilmiş ve havai fişek atarak kundaklama girişiminde bulunulmuştur. 2017 yılı ocak ayında ise Liberal Sağ Merkez Parti Göteborg Başkan Yardımcısı Türk asıllı politikacı Mikail Yüksel'e ülkeyi terk ederek Türkiye'ye dönmesi yönünde imzasız mektup gönderilmiştir (Fotoğraf 2).

Fotoğraf 2: Kundaklamaya İlişkin İşaretler ve Politikacıya Yönelik İthamlar (<http://www.posta.com.tr/isvec-te-turklere-ait-mescide-irkci-saldiri-videosu-1245152> Erişim Tarihi: 13/01/2018 ; <http://turkiyegazetesi.de/isvec-te-turk-politikaciya-irkci-mektup/> Erişim Tarihi: 17/01/2018)

İsviçre'de; Bern kentinde 2017 yılı mart ayında terör örgütleri tarafından düzenlenen "Hayır" mitinginde devleti ve bireyleri hedef gösterici pankartların açılmasına karşın İsviçre polisinin müdahalede bulunmaması ikili ilişkilere zarar vermiştir.

Yukarıda basın ve medya haberlerinde uzun süre sıkça yer edinen ve bir kısmı belirtilen *ırkçı ve yabancı düşmanlığı temelli olayların temelinde, siyasi ve politik gerilimlerin yarattığı bireysel ve toplumsal tepkilerin yer aldığı görülmektedir.* Bu sebeple siyasetçilerin ve politikacıların gerek söylemlerinde gerekse de uygulamalarında daha hassas olmaları gerekmektedir. *Aksi takdirde ekonominin tüm sektörlerinde olduğu üzere kırılğan bir yapıya sahip turizm sektöründe de turist sayısı, turizm geliri, olumsuz reklam ve tanıtımlara yol açma gibi pek çok konuda sıkıntılar yaşanmaktadır.*

YÖNTEM

Avrupa'da basın ve medya haberlerinde sıkça karşılaşılan ırkçılık ve yabancı düşmanlığının Türkiye özelinde turizm sektörüne etkisini incelediğimiz bu çalışmada; nitel araştırma yaklaşımı kapsamında örnek olay incelemesi ve tarihsel analize dayalı belgesel araştırma deseni kullanılmıştır. Bu kapsamda basın ve medya haberlerinde yer bulan ırkçılık, ikinci sınıf topluluk görme ve yabancı düşmanlığı gibi bakış açılarının turizmi nasıl etkilediği, turistlerin seyahat tercihlerini ve karar verme süreçlerine nasıl etki ettiği, turist sayısında ve turizm gelirinde ne gibi değişimlere yol açtığı ilgili kurumların istatistiki verileri ile ele alınarak değerlendirilmiştir. Avrupa'da ırkçılık ve yabancı düşmanlığına ilişkin yazılı ve görsel haberler ve ilgili literatürdeki çalışmalar taranmış, elde edilen bilgiler ışığında yaşanan sorunların neler olduğu ve nasıl bir yaklaşımla çözülebileceği konusunda öneriler sunulmuştur.

IRKÇILIK VE YABANCI DÜŞMANLIĞININ TURİZME ETKİSİ

Günümüzde hızla geliştiği sayısal veriler ile de ortaya konan turizm sektörünün, 11 Eylül Saldırıları sonrasında yaşanan gelişmeler göz önüne alındığında "Manzara ve Yeşil Bir Görüntüden Çok", "Siyaset ve Politika İle İlgili Olduğu" görüşü ön plana çıkmaktadır (Ryan and Zahra, 2004:94). Avrupa'da bugün karşılaşılan ırkçı yaklaşımlar ve yabancı düşmanlığı; doğrudan fiziki saldırılar, göçmenleri işe almama, iş yerlerinde mobing uygulama, onların iş yerlerinden alışveriş yapmama, okul vb kamusal

alanlarda onları dışlama, siyasi temsilcilerin bu kavramları rahatça kullanabilmeleri, politik ve ekonomik ayrımcılık ve ırkçılığın kurumsal ve yapısal baskı unsuru olarak kullanılması şeklinde öne çıkmaktadır. Yılmaz'a göre, bu bağlamda ırkçılık yaklaşımı bir taraftan günlük yaşamda davranışsal olarak ifadesini bulurken diğer taraftan yapısal ve kurumsal olarak da üst düzeyde kendini göstermektedir (Yılmaz, 2008:25). Avrupa'da milliyetçi aşırı sağ partilerin seçimleri kazanmasının da etkisi ile ırkçılığın ve yabancı düşmanlığının yükselişe geçmesi ne yazık ki Türkiye'nin sahip olduğu doğal ve kültürel miras unsurlarının zenginliklerini ve güzelliklerini geri planda bırakmakta, gerçekleşen turizm hareketliliğini kesintiye uğratmaktadır.

Farklı ülkelerden gelen, farklı özellikler taşıyan, farklı kültürlere sahip turistlerin oluşturduğu geniş bir yapıyı, karşılıklı anlayış ve hoşgörüyü ifade eden turizm hareketlerinde, kimi zaman sosyal çatışmalar meydana gelebilmektedir. Bu durum karşılıklı tutumlara, yani yerel halkın turisti, turistin de yerli halkı nasıl algıladığına bağlıdır. Yerel halk açısından turist, turist davranışları ve turizmin ne kadar kabul edildiği, o bölge turizmini ciddi derecede etkileyeceğinden, tutumlar bazen sorun haline dönüşebilmektedir (İlban ve Kaşlı, 2011:34). Çok kültürlülüğün yanı sıra, uluslararası ve ulusal terörizm, savaşlar ve saldırganlık, İslamifobi, aşırılık ve faşizmin ve aşırı milliyetçi duyguların yükselişi kesinlikle turizm hedefleri üzerinde yeni etkiler yaratmaktadır (Moufakkir, 2008:105). Ev sahibi topluluğun içinde bir grubun üyeleri arasında, etnik bir azınlık grubu ile ilgili olumsuz alguları varsa, bu etnik grubun menşeinin turizm amaçlı o ülkeyi ziyaret etme olasılığı daha düşüktür (Moufakkir, 2014:110). Ouellet "tüketicilerin çeşitli etnik kökene sahip yerli ürünlerin değerlendirmelerinin, sözü edilen etnik gruplara yönelik ilan edilen ırkçılık seviyeleri ile önemli derecede ilişkili olduğunu" iddia etmektedir (2007:22). Ayrımcı tavırlar, belirli azınlık grupların ikamet ettikleri ülkede turizm ve boş zaman etkinliklerine katılma konusunda daha az motivasyona neden olmaktadır (Stephenson, 2004:64). Stephenson etnik azınlıkların yaşadığı ırk sorunlarının, sınırlarının ötesinde yer ve mekânlara seyahat etme konusunda, bireylerin sosyal ve fiziksel özgürlüğünde bir sınırlama hissi oluşturduğunu ileri sürmektedir. Buna ek olarak, önyargılı ve ayrımcı davranışların etnik azınlıkları rahatsız ettiğini ve bundan dolayı ziyaretlerde azalma olabileceğini belirtmektedir (2006:289). Bu durum hedef ülke ekonomisini ve turizm endüstrisini genel olarak olumsuz etkilemektedir.

İnsan faaliyetlerinin her alanında güvenliğin bir ihtiyaç olduğu ortadadır. Özellikle turizm gibi insanın aktör olduğu bir sektörde güvenlik problemi, ülke imajına zarar vermek başta olmak üzere ciddi etkilere sahiptir. Çünkü böyle bir ortamda turistler seyahat etmekten korkmakta ve kendilerini güvensiz hissetmektedir. Dolayısıyla, destinasyona beklenen turist varışı gerçekleşmemektedir (Seçilmiş, 2011:41). Turistlerin güvenlik algısında rol oynayan etkenler; turistlerin yaşadığı olumlu ve olumsuz tecrübeler, arkadaş tavsiyesi ve medyada çıkan haberlerden oluşmaktadır. Bu etmenler, gidilecek yer konusunda belirleyici olmaktadır (Seçilmiş, 2009:155).

Yeni Dünya Düzeni'nde Avrupa'da oluşturulmaya çalışılan ırkçılık algısı, uygulanan siyasi ve politik yaptırımlar, turizm sektörünü olumsuz etkilemektedir. TÜİK verileri incelendiğinde Türkiye'ye Avrupa'dan gelen turist sayılarında söz konusu ırkçı ve

ayırımı tutumların zirveye ulaştığı 2016 yılında düşüşler yaşandığı görülmektedir (Tablo 1). Bu kapsamda şu bulgulara ulaşılmaktadır;

Tablo 1: 2014-2016 Yıllarında Türkiye'ye Gelen Turistlerin Toplam Turist Sayısındaki Yüzdesi ve Yıllar İtibari İle Yaşanan Değişimlerin Yüzdesi

2014-2016 YILLARINDA TÜRKİYE'YE GELEN TURİST SAYISINA İLİŞKİN VERİLER								
Ülkeler	Yıllar			Toplam Turist Sayısındaki Yüzdesi			Karşılaştırmalı Değişim Yüzdesi	
	2014	2015	2016	2014	2015	2016	2015/2014	2016/2015
Almanya	5250036	5580792	3890074	14,25	15,40	15,34	6,30	-30,30
Avusturya	512339	486044	310946	1,39	1,34	1,23	-5,13	-36,03
Danimarka	408287	408841	329618	1,11	1,13	1,30	0,14	-19,38
Hollanda	1303730	1232487	906336	3,54	3,40	3,57	-5,46	-26,46
İsveç	667551	624649	320580	1,81	1,72	1,26	-6,43	-48,68
İsviçre	394458	380338	215194	1,07	1,05	0,85	-3,58	-43,42
TOPLAM	8.536.401	8.713.151	5.972.748	23,17	24,04	23,55		

Kaynak: <https://www.tursab.org.tr/tr/turizm-verileri>

1) 2016 yılında yaşanan gelişmeler aynı yıl Almanya'dan Türkiye'ye gelen turist sayısında ve turizm gelirinde önemli ölçüde azalmaya sebep olmuştur. 2015 yılında 5580792 olan ziyaretçi sayısı, 2016 yılında 3890074 olarak gerçekleşmiş ve 2015 yılına oranla % -30.30 değişim göstermiştir. Aynı şekilde (2016 yılı için kişi başı turizm geliri 705 \$'dır) turizm gelirinde 1.119 milyar \$ düşüşe sebep olmuştur (tüik.gov.tr, 2018 ; tursab.org.tr, 2018).

2) Benzer gelişme Avusturya ile olan turizm ilişkisinde de görülmektedir. 2015 yılında Türkiye'ye gelen turist sayısı 486044 iken bu sayı 2016 yılında 310946 olarak gerçekleşmiştir. 2016/2015 değişim yüzdesi % -36.03'tür. Turizm gelirinde ise 131.323 milyon \$ azalma gerçekleştirmiştir.

3) Hollanda'dan Türkiye'ye gelen turist sayısı 2015 yılında 1232487 iken 2016 yılında 906336'ya düşmüştür. 2016/2015 değişim yüzdesi % -26.46'dır. Belirtilen değişim yüzdesi turizm gelirinde 244.613 milyon \$ 'lık düşüşe sebep olmuştur.

4) İsveç'ten 2015 yılında Türkiye'ye gelen turist sayısı 624649 iken 2016 yılında ise 320580 olarak gerçekleşmiştir. 2016/2015 değişim yüzdesi % -48.68'dir. Turizm gelirinde ise 228.051 milyon \$ azalmaya yol açmıştır.

5) 2015 yılında İsviçre'den Türkiye'ye gelen turist sayısı 380338 iken 2016 yılında 215194'e düşmüştür. 2016/2015 değişim yüzdesi ise % -43.42'dir. Belirtilen değişim yüzdesi turizm gelirinde 86.358 milyon \$ 'lık düşüşe sebep olmuştur.

6) Örnek alınan 6 ülkeden Türkiye'ye gerçekleşen turizm hareketliliği kapsamında; turist sayısında 2016/2015 yıllarında toplamda 2.740.403 azalma (5.972.748/8.713.151), turizm gelirinde ise 2016/2015 yıllarında toplamda 2.06 milyar \$ 'lık düşüş (4.47 milyar \$/6.53 milyar \$) yaşanmıştır.

Gelişmelere bağlı olarak Türkiye’de Kültür ve Turizm Bakanlığı’nca 2016 yılı Turizm Eylem Planı açıklanmış, turizmin yaşadığı olumsuzluklara karşı siyasi, ekonomik ve hukuki tedbirler alınmıştır. Sayısal veriler göz önüne alındığında ırkçı ve yabancı düşmanlığı temelli tutum ve yaklaşımları konu alan basılı ve görsel haberlerin, turistlerin destinasyon tercihlerini anlamlı bir şekilde etkilediği yargısına ulaşılmıştır.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Kültürel çeşitliliği zenginlik kabul eden ve kültürlerarası etkileşimi ilke edinen turizm, yaşanan veya yaşanma ihtimali olan her türlü aksaklık veya değişiklikten birinci derecede etkilenen, bu yönü ile kırılabilir yapıya sahip bir ekonomik sektördür. Bu açıdan ele alındığında turizm sektörü için siyasi ve politik temelli ırkçılık ve yabancı düşmanlığına bağlı yaşanan olumsuz gelişmeler, sektörün sürdürülebilirliği açısından önemlik de olsa önemli tehdit unsurları durumundadır.

İstatistik veriler incelendiğinde, Avrupa ülkelerinde yaşanan ırkçılık ve yabancı düşmanlığına bağlı tutum ve davranışların, yanlış ve asılsız basın ve medya haberlerinin, siyasi ve politik açıklamalardan kaynaklanan güvenlik algısının Türkiye’ye seyahat edecek Avrupa vatandaşlarını olumsuz etkilediği görülmektedir. Bu durumun turistlerin seyahat tercihlerinde değişimlere yol açması sebebi ile hem turistik seyahatlerin bir önceki yıla göre büyük oranda azaldığı hem de buna bağlı olarak turizm gelirlerinde önemli ölçüde düşüşe yol açtığı ifade edilebilir. Aynı zamanda Avrupa hükümetlerinin bu konuda aldığı kararlar sadece turistik seyahatlerin ve gelirlerin azalmasına değil ülkeler arası turizm yatırımlarının da olumsuz etkilenmesine sebep olabilmektedir.

Bu noktada Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti; ulusal güvenlik konseptini tekrar gözden geçirerek gerekli güvenlik önlemlerini almalı, basın ve medyayı etkin şekilde kullanarak güvenlik kaygısına yönelik olumsuz algı operasyonlarının önüne geçmeli, “Kültürlerin Beşiği Türkiye” algısı ve imajı için ilgili profesyonellerden destek alınarak istendik bir imaj çalışması yapmalı, uluslararası düzeyde her platformda lobicilik faaliyetlerini sürdürmeli, saygı ve anlayış temelli dil kullanımı ve uygulamalar gerçekleştirilerek diplomasiyi adeta yumuşak güç unsuru olarak kullanıp pozitif bir algı yaratılmasını sağlamalı, eğitim ve öğretimin her kademesinde turizmin önemi anlatılmalı, yerel halkın desteği göz ardı edilmemeli ve de sorunların temelinde siyaset ve uygulanan politikalar yer aldığından dolayı turizm sektöründe yaşanan sorunların çözümü noktasında ilgili tüm paydaşların katılımını ve yönetim çerçevesinde ele alınmasını sağlamalıdır. Diğer taraftan sektör temsilcilerinin ve iş görenlerinin de yaşananlara karşı sessiz kalmak yerine elini taşın altına koyarak biraz daha fazla çaba harcaması gerekmektedir. Stephenson bu konuda, devlet yetkililerinin, sınır görevlilerinin ve devlet elçilerinin de dâhil olmak üzere toplumun her kesiminin farklı kültürler, inançlar ve dinler üzerine eğitilmesinin gerektiğini belirtmektedir (2006:302).

Dünyada ve Türkiye’de farklı kültürlerin tanınması, farklı din ve inançların bilinmesi için turizm ile ilgilenen tüm paydaşların eğitilmesi ve önemli bir sorun olan güvenlik konusu bağlamında ırkçılık ve yabancı düşmanlığı konularının turizm açısından ele alınarak bu konuda bilimsel çalışmalar yapılması gereklidir.

KAYNAKÇA

- Alkan, M. N. (2015). Avrupa'da Yükselen Irkçılık: Pegida Örneği, *Akademik Bakış Dergisi*, 8(16), 275-289.
- Balibar, E. (1991). *Is There A Neo-Racism?*, E. Balibar and I. Wallerstein (Eds), *Race, Nation, Class: Ambiguous Identities*, (London: Verso), 17-28.
- İlban, M. O. ve Kaşlı, M. (2011). Altınoluk'ta Turizmin Gelişmesini Etkileyen Sorunlar: Hizmet İşletmelerinde Bir Araştırma. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 27-52.
- Moufakkir, O. (2008). Destination Image Revisited: The Dutch Market Perceptions of Morocco as a Tourism Destination, *Tourism Development: Growth, Myths and Inequalities*, Burns, P., Novelli, M. 85-112.
- Moufakkir, O. (2014). What's Immigration Got to Do With It? Immigrant Animosity and Its Effects On Tourism. *Annals of Tourism Research*, 49, 108-121.
- Ouellet, J. F. (2007). Consumer Racism and Its Effects on Domestic Cross-Ethnic Product Purchase: An Empirical Test in the United States, Canada and France. *Journal of Marketing*, 71, 113-145.
- Ryan, C. & Zahra A. (2004). The Political Challenge: The Case of New Zealand's Tourism Organizations, N. Morgan, A. Pritchard & R. Pride (Eds.), *Destination Branding: Creating the Unique Destination Proposition*, Elsevier, 79-110, Oxford.
- Sayın, E. ve Candan, H. (2016). Küresel Irkçılığın Yükselişi. *Ardahan Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 4, 35-46.
- Seçilmiş, C. (2011). Ziyaretçilerin Gözüyle Eskişehir Turizminin Gelişmesini Etkileyen Sorunlar. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 37-57.
- Seçilmiş, C. (2009). Turistlerin Kişisel Değişkenlerinin Güvenlik Algılamalarındaki Rolü. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*. 8(30), 152-166.
- Stephenson, M. L. & Hughes, H. L. (2005). Racialised Boundaries in Tourism and Travel: A Case Study of The UK Black Caribbean Community, *Leisure Studies*, 24:2, 137-160.
- Stephenson, M. L. (2004). Tourism, Racism and The UK Afro-Caribbean Diaspora. T. Coles, D.J. Timothy (Eds.), *Tourism, Diasporas and Space*. Routledge, 62-78, New York.
- Stephenson, M. L. (2006). Seyahat ve Hareket Özgürlüğü: Etnik Azınlık Turistleri Arasında Irkçılık üzerine Buluşmalar ve Deneyimler. *Mobility*. 1(2), 285-306.
- Temel, A, Küçük, A. ve diğerleri. (2015). Avrupa'da Yükselen Ayrımcılık Nefret, İslamofobi ve Irkçılık. Başbakanlık Yurt Dışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı.
- Yılmaz, F. (2008). Avrupa'da Irkçılık ve Yabancı Düşmanlığı, Ankara: USAK Yayınları.

İNTERNET KAYNAKLARI

- <http://aa.com.tr/tr/dunya/avrupada-turklere-yonelik-irkci-saldirilar-son-yillarda-artiyor/759523>
[Erişim Tarihi: 25/12/2017]
- <http://turkiyegazetesi.de/isvec-te-turklere-politikaciya-irkci-mektup/> ; [Erişim Tarihi: 17/01/2018]
- <https://www.haberler.com/hollanda-polisi-turklere-kopeklerle-saldiridi-9362980-haberi/>
[Erişim Tarihi: 17/12/2018]
- <http://www.posta.com.tr/isvec-te-turklere-ait-mescide-irkci-saldiri-videosu-1245152>
[Erişim Tarihi: 13/01/2018]
- http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1072 ; [Erişim Tarihi: 16/02/2018]
- <https://www.tursab.org.tr/tr/turizm-verileri> ; [Erişim Tarihi: 17/02/2018]